

Wstęp

Lwów na początku XX wieku słynął jako „najmuzykalniejsze z polskich miast”, a jego publiczność jako „najmuzykalniejsza w Polsce”¹. Na tę opinię składała się, z jednej strony, ogromna liczba instytucji i szkół muzycznych, a także działających w mieście muzyków, z drugiej zaś publiczność licznie uczęszczająca na koncerty i spektakle. Artur Rubinstein wspominał: „aż po I wojnę światową Lwów był jedynym miastem, w którym zawsze mogłem liczyć na całkowicie wyprzedaną salę”². Muzykalność miasta miała długą tradycję, przekazywaną i rozwijaną przez kolejne dziesięciolecia.

Książka dzieli się na dwie części. W pierwszej zarysowano dzieje muzyczne miasta od czasów najdawniejszych po II wojnę

---

¹ A. Chybiński, *Koncert kompozytorski Karola Szymanowskiego*, „Gazeta Wieczorna” 19 III 1920, nr 5138, s. 3–4.

² A. Rubinstein, *Moje młode lata*, Kraków 1973, s. 355.

światową, ze szczególnym uwzględnieniem XIX wieku i okresu międzywojennego, prezentując działające we Lwowie instytucje oraz miejsca związane z muzyką. Nacisk położono zwłaszcza na zachodnioeuropejską muzykę profesjonalną, obejmującą muzykę kościelną, operową, symfoniczną i kameralną, ale przedstawiono także dzieje muzykologii i szkolnictwa muzycznego. Nie poruszono natomiast kwestii muzyki synagogałnej, cerkiewnej, ludowej i popularnej, pozostawiając te zagadnienia innym badaczom. W drugiej części przedstawiono w porządku chronologicznym 44 biogramy wybranych postaci działających we Lwowie, głównie kompozytorów, ale również muzyków, zwłaszcza pianistów i śpiewaków, oraz muzykologów, którzy wpisali się trwale w historię muzyki polskiej. Dzięki temu można zaobserwować, jak zmieniały się we Lwowie style w muzyce od klasycyzmu po dodekafonię, czyli od Franza Xavera Mozarta po Tadeusza Majerskiego czy też od Józefa Elsnera po Józefa Kofflera. Oczywiście, lista ta w żaden sposób nie wyczerpuje liczby muzyków działających w mieście. Przedstawia najważniejsze postacie, umożliwiając w miarę wszechstronną orientację w muzycznej historii Lwowa.

Za pomocą niniejszej książki można też odbyć muzyczny spacer po Lwowie. Obok każdego opisu instytucji widnieje bowiem adres, pod którym się mieściła, a w przypadku większości biogramów znajduje się informacja, gdzie mieszkała dana osoba. Nazwy ulic podano w brzmieniu, jakie obowiązywało w opisywanej epoce (jeżeli ulica nosi dziś inną nazwę, w nawiasie podano współczesną jej wersję). Na podstawie zamieszczonych adresów można zauważyć, że na przełomie XIX i XX wieku muzycy licznie zamieszkiwali przy ulicach Jana Kochanowskiego oraz Akademickiej.

Większość tu opisanych i działających we Lwowie muzyków była narodowości polskiej. Na przykładzie niejednej postaci można pokazać proces asymilacji z kulturą polską osób o korzeniach austriackich, czeskich, żydowskich i innych. Mieszkając we Lwowie, działali w polskim środowisku, przez co wpisali się trwale w dzieje naszego narodu. Dlatego też do grona kompozytorów polskich należy z pewnością zaliczyć Jana Ruckgabera, Karola Mikulego, Czesława Marka, Adama Mitschę, Józefa Kofflera, podobnie jak wielu innych, licznych we Lwowie silnie zasymilowanych muzyków pochodzenia żydowskiego. Widać stąd, że dla muzyki, podobnie jak dla innych dziedzin twórczości, najistotniejsze nie jest pochodzenie narodowościowe czy wyznanie, a opowiedzenie się za przynależnością do danej kultury i działanie na rzecz jej rozwoju. Ciekawy jest zwłaszcza fakt, że wiele osób o niepolskich korzeniach zasymilowało się we Lwowie z kulturą polską nie tylko w okresie międzywojennym, ale już w XIX wieku, gdy Polska formalnie nie istniała. W książce przedstawiono również biogramy czterech muzyków ukraińskich, zdaniem autora najważniejszych z punktu widzenia całościowej kultury muzycznej Lwowa. Ten stosunek liczbowy (4 na 44 biogramy) odpowiada w przybliżeniu proporcji ludności ukraińskiej wobec pozostałych mieszkańców miasta. Ukraińskie środowisko muzyczne w niemałym stopniu stanowiło odrębny krąg kulturalno-towarzyski, który, jako mniejszościowy, nie zawsze wchodził w relacje zawodowe z muzykami polskimi i żydowskimi. Warto przypomnieć, że – jak podaje rocznik statystyczny z 1931 r. – Lwów liczył 312 231 mieszkańców, w tym 63,48% polskojęzycznych (w zdecydowanej większości wyznania rzymskokatolickiego), 24,12% posługujących się w domu językiem jidysz lub hebrajskim (1/4 wyznawców judaizmu deklarowała język polski jako

domowy), 11,25% ukraińskojęzycznych i 0,78% niemieckojęzycznych (oraz 0,37% innych). Dziś tablice pamiątkowe we Lwowie ma większość kompozytorów i muzyków ukraińskich, czego nie można już powiedzieć o zasłużonych dla tego miasta osobach innej narodowości.

Kryterium doboru postaci wiązało się z ich aktywnym i trwałym uczestnictwem w życiu muzycznym Lwowa. Dlatego też osobne biogramy poświęcono osobom przez dłuższy czas związanym zawodowo ze Lwowem, niezależnie od tego, czy urodziły się w tym mieście czy w innym. **Biogramy ułożono chronologicznie, zgodnie z latami, w których poszczególne postaci były aktywne w życiu muzycznym Lwowa** (a nie według dat ich urodzenia). Muzycy pojawiający się we Lwowie „gościnnie” nie mają osobnych biogramów. Jedyny wyjątek uczyniono dla Karola Szymanowskiego, który, choć nie mieszkał we Lwowie na stałe, przyjeżdżał do miasta ponad 20 razy, aktywnie uczestnicząc w jego życiu muzycznym. Lwów był tak ważnym miejscem w biografii Szymanowskiego, a jego związki z tym miastem tak często wspominano w relacjach wielu osób, że autor uznał za niezbędne zamieszczenie w niniejszej pozycji odrębnego, obszernego biogramu.

Zakres chronologiczny książki obejmuje, z pewnymi wyjątkami, lata od początku XIX wieku do 1939 r. Te ramy czasowe dotyczą zarówno działalności muzyków we Lwowie, jak i ich twórczości muzycznej związanej z tym miastem. Dlatego też osobne biogramy mają jedynie ci muzycy, którzy zdążyli do wybuchu II wojny światowej odznaczyć się zawodowo w życiu muzycznym Lwowa.